

LJEKARNIŠTVO U FRANJEVAČKIM SAMOSTANIMA PROVINCIJE SVETIH ĆIRILA I METODA - VIII

B. Tomašić*

FRANJEVCI U JASTREBARSKOM

UVOD

Nastavljajući pisanje o ljekarništvu u franjevačkim samostanima koji imaju poveznicu obitelj Erdödy, upoznao sam se s djelovanjem franjevaca u Jastrebarskom ili - kako većina naroda skraćeno stoljećima govori - Jaski.

Svi samostani zapadne Hrvatske i Nadbiskupije zagrebačke u sastavu Hrvatsko-kranjske provincije Svetoga Križa imaju stoljećima mnogo toga zajedničkog i često su ih pogađali teški trenuci, posebno samostan u Jaski.

Jaska je malo mjesto, a samostan jedan od najmanjih u zapadnoj Hrvatskoj, o kojima se malo pisalo.

Podsjećam da su se Toma Erdödy zajedno sa svojom ženom Marijom Anom, rođenom Ungnad, zavjetovali Gospi od Uznesenja u Jaski i u Samoboru za uspjeh pobjede kod Siska 1593. godine. Upravo je njihov zavjet, poslije te pobjede, uvjetovao dolazak franjevaca u Jasku i Samobor.

Danas je samostan u obnovi i nije mi bila dostupna knjižnica, koja je izmještena i čeka povratak.

Čitajući tekstove koji su napisani o Jaski i njezinom franjevačkom samostanu, doznao sam dosta meni zanimljivih podataka, koja ću podijeliti s vama.

Preljepa okolica sa svojim mjestima koja se spominju u poveljama iz XIII. st. vezana su danas i uz HDFT. U mjestu Petrovina živi predsjednica HDFT-a Marija Žužak, a Brebrovac mjesto je porijekla (mama) autora ovih redaka.

Čitajući prije mnogo godina djela A. G. Matoša (1873.-1914.) našao sam i zapisao njegov tekst o jaskanskom kraju: "... divna dolina sa starodrevnim mlinom, šume, sela, crkve, dubrave, pa lanac modrih, bojom romantičnog zamagljenog plavog cvijeta zaprašenih planina... A oko vrata toga krasnog, šumovitog gorja s konturama počinulog, sretnog i idilskog života - derdan od bisera prigorskih mjesta i vinorodnih starih sela... Ova magla je tamjan, a ove krasne šumske gore su oltari."

Taj sam odlomak zapisao za svoju dušu, kada nisam mislio da ću nešto pisati, ali ljepota Matoševe esejistike je uvijek jednako živa i vrijedna.

---

* Božidar Tomašić, farmaceutske tehničar

Obnova samostana u kojem se odvijao život po pravilima sv. Franje punih 380 godina i koji su franjevci napustili prije 31 godinu, 2. kolovoza 1982., razlog su što uz ovaj tekst neće biti slikovnih zapisa o knjigama.

B.T.

POVIJESNE CRTICE O MJESTU JASTREBARSKOM

POLOŽAJ

Za mjesto, danas gradić, udaljen autocestom 30 kilometara jugozapadno od Zagreba, na staroj terezijanskoj cesti prema Karlovcu, ispod visoke Plešivice, u uporabi su dva imena - Jastrebarsko i Jaska.

Preko Plešivice vijuga cesta koja povezuje Jastrebarsko sa Samoborom, Zagorjem i Republikom Slovenijom.

S istočne strane Jastrebarskog prolazi željeznička pruga od Zagreba prema Splitu, odnosno Rijeci, i autocesta od Zagreba do Splita, odnosno Rijeke - što smanjuje udaljenost Jastrebarskog od Zagreba, Karlovca i drugih mjesta.

Jugoistočno i istočno područje Jastrebarskog okružuju livade i močvare, ribnjaci Pokupskog, a nije daleko ni do Jamnice, poznate po Jamničkoj kiselici.

To pitomo, privlačno i povijesno značajno mjesto, među nekoliko je starih kraljevsko-slobodnih naselja iz 13. stoljeća, koje je svojim smještajem privlačilo i dovelo doseljenike, došljake, obrtnike i trgovce.

IME

Taj gradić u podnožju vinorodnog Žumberačkog gorja ima u svome grbu **jastreba**, što samo po sebi svjedoči da mu naziv ima vezu s tom, inače ovdje, poznatom pticom grabljivicom. Poznati su jastrebi-ptičari, manji, i jastrebi-kokošari, veći.

U svim službenim dokumentima još od XIII. st. upotrebljava se naziv Jastrebarsko, a svi njegovi stanovnici, kao i susjedi, u govoru uvijek govore - Jaska. I svi spisi o samostanu govore o samostanu u Jaski. Za stanovnike svi upotrebljavaju naziv Jaskanac i Jaskanka, a ne Jastrebarac i Jastrebarka.¹

Povelja Stjepana, bana iz 1249., gdje se ustanovljuju posjedi u podgorskoj županiji, naziva Jastrebarsko — Jastraburzca i Jaztraburzcka "forenses de Jastraburzca". U Povelji Bele IV., kralja, kojom 12. I. 1257. daje Jastrebarskom poznate slobostine "slobodnog kraljevskog trgovišta", piše to naselje »Jaztrabarcka«. Zagrebački biskup Augustin Kažotić 12. V. 1314. u diobenoj povelji Babonićima piše »Jaztrebarzka«. Kralj Robert 17. IX. 1333. u potvrdi Beline povelje gradu Samoboru piše »Jastrabrazzcka i Jaztrebazka«. Jednako i ban Mikac 24. IV. 1340. Zatim pismo pape Klementa VI. napisano 1. XII 1345., gdje se navodi crkva Sv. Nikole.

---

¹ P. Cvekan, 1982., 13

Odgovor na pitanje kako je Jastrebarsko skraćeno u Jaska može nam dati jedna povelja izdana 19. ožujka 1574. godine, a izdana je upravo u Jastrebarskom. Počinje riječima: „Nos Mathias Jurychych tunc iudex oppidi Jaztrebarzka" (...) (Mi Matija Juričić tada sudac trgovišta Jastrebarske...) Tu se spominje »nobilis Blasius Wranchych provisor arcis Jazke (...)« (plemić Blaž Vrančić, provizor kaštela Jaske), te dalje »ratio-nista castris Jaztrebarske (...)« (računovođa kaštela Jastrebarske...) i napokon kao oznaka izdanja mjesta »Actum in saepe fato oppido Jazka (...)« (Dano u često spomenutom trgovištu Jazki).

Pisari onog doba često su kratili poznate latinske riječi i na tako skraćenu napisanu riječ stave iznad jednu vodoravnu crtu. Na primjer, riječ — comitatus — županija — napiše skraćeno — cottus; ili naprimjer izraz — »iudex nobilium« sudac plemića — napiše skraćeno — iudlium. Tako su pisari mjesto Jaztrebarska pisali skraćeno: Jazka. A onda se počelo i bez označene crtice nad onim „z" ili „s" počelo jednostavno pisati **Jaska** - i ostala je Jaska mjesto Jastrebarsko.

POVIJEST

O prvim počecima Jastrebarskog našao sam kod svih autora istu misao: sa sigurnošću se ništa ne zna. Kao i uvijek, kod pisanja, povijest započinje s godinom kad se prvi put pismeno spominje određeno mjesto ili događaj.

Kod Jaske je to Povelja Stjepana bana iz 1249., gdje se ustanovljuju posjedi u Podgorskoj županiji, pa se navodi zemlja Jastrebarska (semper a sinistro terre Jastraburzca — uvijek s lijeva zemlje Jastrebarske) i građani Jastrebarskog (forenses de Jaztraburzcka). Ne znači, da naselje Jastrebarsko ne postoji i prije te godine s obzirom na to da je imalo rimokatoličku župu (sadržaj Povelje Bele IV.). Ono postoji i ima svoju ulogu kad već 1257. dobiva i poseban znak naklonosti Bele IV., Arpadovića.²

Vlasnici Jastrebarskog bili su kraljevi iz kuće Anžuvina, knezovi Babonežić meštar Franjo Bernardov iz Budina, lipovački vlastelin Ivan Mutini, Martina Frankopana, kralj Matij Korvin, oficiri Bele IV. Ladislav i Tomo Petö de Gerse i 1519. zamjenom vlasništva zemlje dolazi u posjed obitelji Erdödy, koji ostaju njegovi vlasnici do 1848. kada su ukinuti feudalni odnosi.³

RIZNICA POVIJESTI, KULTURE I UMJETNOSTI

Jastrebarski kraj doista je prava riznica povijesti, tradicije, kulture, umjetnosti i ljepote. To znamenito područje, "kolijevkom biskupa", a u doba osnivanja samostana u jaskanski kraj ulazila su i područja koja su znakovito prozvana - "dolinom kardinala". Kardinali, sinovi ovog kraja, blaženi Alojzije Stepinac i blagopokojni Franjo Kuharić, taj čarobni krajolik, proslavili su njegovi građani koji su u vremenu svog djelovanja pronijeli ime mjesta Jaska, a u državnim zajednicama i ime Lijepe Naše.

---

² P. Cvekan 1982., 14-15

³ P. Cvekan, 1982., 20-21

Ima ih iz svih područja djelovanja - vojskovođe, banovi, pučki tribuni, narodni vođe, prosvjetitelji, znanstvenici, slikari koji su rođeni ili su djelovali u Jaski, prema zapisima još tamo od šesnaestog stoljeća. Navest ću prema osobnom izboru neke od njih koji su rođeni do kraja 19. stoljeća:

Benedikt Vinković (Jastrebarsko, 1581 - Zagreb, 2. prosinca 1649.)⁴

Rafael Levaković (Jastrebarsko, oko 1590. - Zadar, 1650.)⁵

Martin Borković (Domagović kraj Jastrebarskog 1597.- Zagreb 31. listopada 1687.)⁶

Tomaš Mikloušić (Jastrebarsko, 24. listopada 1767. - Jastrebarsko, 7. siječnja, 1833.)⁷

---

⁴ Vinković, Benedikt, pečujski (1630) i zagrebački biskup (1637), doktor filozofije, teologije i crkvenog prava. Na saboru u Požunu (1625) branio crkvenu pripadnost Međimurja Zagrebačkoj biskupiji. Na crkvenoj sinodi u Trnavi (1638) obranio zagrebački obred i drevne tradicije biskupije. Sazvao sinodu u Zagrebu (1642) i obnavljao katedralu. Ostavio u rukopisu kratku povijest Zagreb. biskupije i druge pov. i teol. radove.

⁵ Rafael Levaković (u bugarskim izvorima:) stupio u franjevački red oko 1610. hrvatski prevoditelj -poznavao glagoljicu, i povjesničar, franjevac, vatikanski diplomat (bio je naslovni smederevski i ohridski biskup), veliki zaštitnik jaskanskog kraja, kanonik kaptola zagrebačke biskupije., obrazovanje je stekao na Trsatu, gdje mu je učitelj i mentor bio p. Franjo Glavinić. Studira u Italiji i djeluje u Rimu te za Vatikan obavlja vjerske i diplomatske poslove u Njemačkoj, Poljskoj, Rusiji i Ugarskoj. Radio na sjedinjenju pravoslavnih kršćana u Hrvatskoj s rimskom crkvom. U Rimu je objavljivao hrvatske glagoljske knjige te priređivao liturgijske knjige i katekizme. Mnoštvo djela mu je ostalo u rukopisu.

⁶ Martin Borković, u Lepoglavi 1628. stupio u pavlinski red, 1629. ređen za svećenika, imenovan zagrebačkim biskupom 19.12.1667. i 11.6.1668. godine preuzima biskupsku stolicu i postaje dvorski savjetnik, banski namjesnik za sudbene poslove 1670., imenovan 16. prosinca 1686. godine kalačko-bačkim nadbiskupom i mitropolitom, umro je 31. listopada 1687., u 90. godini života.

Bistar i nadaren dječak iz malog sela dolazi na školovanje u isusovačku gimnaziju u Zagreb. Studirao je filozofiju, metafiziku i teologiju. Rješavao crkvena pitanja o odnosima Rimokatoličke crkve prema doseljenim uskocima te pitanje Zrinsko-Frankopanske urote.

Utemeljio zagrebačko sirotište u Vlaškoj ulici.

Kako je biskupska čast u tom vremenu povezana sa svjetovnom vlašću (zastupnik u Saboru, ban), kao vrhovni pastir crkve zagrebačke, biskup Borković je zaslužan:

- da Marijin kip u Remetama dobiva naslov «Advocata Croatiae - Fidelissima Mater», odnosno "Zagovornica Hrvatske - Navjernija Majka", koji joj je dodijelio **Hrvatski sabor**.

- da je 1671. godine za učilište u Lepoglavi dobilo pravo dodjeljivanja akademskih stupnjeva -doktorata znanosti,

- da je 15. srpnja 1684. pronađen Marijin kip u Mariji Bistrici (zaboravljen i zazidan) i postavljen na glavni oltar,

- da na njegov prijedlog **Hrvatski sabor** na zasjedanju od 9. i 10. VI. 1687. godine imenuje Sv. Josipa zaštitnikom Hrvatske i u dokumentima Sabora na latinskom jeziku zapisano je: »Sveti Josip, Krista Spasitelja vjerni hranitelj, Djevice Bogorodice djevičanski zaručnik, za posebnog zaštitnika Kraljevine Hrvatske u Državnom saboru godine 1687. od redova i staleža jednoglasno je odabran.«

- da pokuša 17.3.1670.g. spasiti Petra Zrinskoga i Krstu Frankapana od njihova smaknuća, ali je prevaren od strane cara Leopolda,

- da je njegova zasluga što je spasio ustavnost Hrvatskoj, i što Hrvatska nije izjednačena s običnim nasljednim zemljama kuća Habsburga nakon sloma Zrinsko-Frankopanske urote.

⁷ Tomaš Mikloušić, «Toma ili Tomo Miklouschich» kulturni djelatnik, dramaturg, pisac, prevodilac, gramatičar, nakladnik, bibliofil, hrvatski (kajkavski) je pisac i prosvetitelj, važna osoba knji-

Vladko Maček (Jastrebarsko, 20. srpnja 1879. - Washington, DC, 15. svibnja 1964.)⁸

Ljubo Babić (Jastrebarsko, 14. lipnja 1890. - Zagreb, 14. svibnja 1974.)⁹

U Jastrebarskom su se školovali, živjeli ili djelovali književnica Ivana Brlić-Mažuranić,¹⁰ Stjepan Bakšić,¹¹ Josip Lang¹², Ante Starčević i David Starčević¹³.

ževnosti na kajkavskom narječju hrvatskog jezika. Jedan od posljednjih zagovornika kajkavskoga narječja kao književnoga

Završio gimnaziju na zagrebačkom Gornjom Gradu, studirao u Zagrebu filozofiju i teologiju u Pešti. Godine 1790. zaređen za svećenika, u Zagrebu radio je od 1795. do 1805. kao profesor gramatike i poetike na Arhigimnaziji. Poznat kao nakladnik i obrađivač izvornih i prevedenih kajkavskih dramskih tekstova.

⁸ *Vladko Maček, hrvatski političar i pravnik, vođa hrvatskog naroda i predsjednik Hrvatske seljačke stranke, zaslužni političar i mirotvorac, rođen u Jastrebarskom, živio na svom imanju u Kupinc.*

⁹ *Ljubo Babić, slikar, scenograf, književnik, povjesničar umjetnosti, kritičar i likovni pedagog, ilustrator i scenograf, u Jastrebarskom ima prvi atelje.*

Njegovo slikarstvo tematski je vrlo raznoliko: slikao je portrete, krajolike, studije, mrtvu prirodu, motive iz narodne poezije i folklor. Izražavao se različitim slikarskim i grafičkim tehnikama kao što su tempera, ulje, akvarel, kreda, bakropis, litografija.

¹⁰ *Ivana Brlić-Mažuranić rodila se u Ogulinu 18. travnja 1874. a umrla u Zagrebu 21. rujna 1938., hrvatska je književnica koja je priznata u Hrvatskoj i u svijetu kao jedna od najznačajnijih spisateljica za djecu. Djed joj je bio slavni političar, hrvatski ban i pjesnik Ivan Mažuranić. S obitelji se iz Ogulina kao dijete prvo preselila u Karlovac, potom u Jastrebarsko. Udaje se 1889. i seli u Brod na Savi (danas Slavonski Brod).*

¹¹ *Stjepan Bakšić rodio se u Cvetkoviću kod Jastrebarskog, 15. prosinca 1889., a umro je u Budrovcu kod Đurđevca, 7. kolovoza 1963., teolog, stručnjak za dogmatiku.*

Osnovnu je školu završio u Jastrebarskom. Gimnaziju završio u Zagrebu kao pitomac Nadbiskupskog sirotišta. Studirao teologiju. Za svećenika je zaređen 1913. Studije je nastavio na Gregorijanskom sveučilištu u Rimu. U Innsbrucku je stekao doktorat iz filozofije (1915.) i teologije (1918.).

¹² *Josip Lang, rođen u selu Lepšić kraj Ivanić Grada, 25. siječnja 1857. a umro u Zagrebu 1. studenog 1924., živio u Novakima, polazio školu u Jastrebarskom, studirao u Rimu i doktorirao na Papinskom sveučilištu Gregorianum. Za svećenika je zaređen u Zagrebu 1883., imenovan je kanonikom, zatim pomoćnim zagrebačkim biskupom-sluga Božji, kandidat za sveca, Puno je posjećivao bolesnike, većinom sirotinju i dijelio duhovnu i obilnu materijalnu pomoć. Silazio je u vlažne podrum, penjao se na tavane i potkrovlja da pomogne ljude u teškoj materijalnoj situaciji. Svoju je mjesečnu plaću podijelio siromasima i često se morao zadužiti. Dobrotvor.*

¹³ *Ante Starčević i David Starčević (1840. - 1906.), političari i rodoljubi, dulje vrijeme živjeli i djelovali kao odvjernici u Jastrebarskom.*

Ante Starčević rodio se 23. svibnja 1823. godine u mjestu Žitnik kod Gospića, a umro u Zagrebu 28. veljače 1896., bio je hrvatski političar, publicist, književnik. Još za života nazvan je Ocem Domovine.

Pučku školu pohađao je u Klancu. Godine 1839. dolazi u Zagreb, gdje se školuje i završava gimnaziju u Zagrebu te odlazi u sjemenište u Senj, a od tamo u Peštu na studij teologije. Uz gimnaziju dodatno uči i svladava latinski, njemački, mađarski, grčki i talijanski jezik. Godine 1846. u Pešti promoviran je u doktora filozofije. Tada odlučuje ne posvetiti se svećeničkom pozivu, već borbi za slobodnu i suverenu Hrvatsku.

FRANJEVCI U JASKI

U prethodnim tekstovima već sam pisao o osnovanoj Provinciji Bosna Hrvatska (1514.), koja je imala četiri kustodije i 38 samostana koje je - zbog turskih osvajanja u razmjerno kratkom vremenskom razmaku za 51 godinu - gotovo sve izgubila do 1565. godine. Preostali su samo: Senj, Trsat i Modruš. U želji da opstaju kao provincija na području Hrvatske sa svojim izbjeglim narodom zamolili su plemstvo sjeverozapadne Hrvatske i Slavonije da ih zaštiti, i našli zaštitu. Među plemićkim obiteljima koje su fratrima pružile mogućnosti da dođu s narodom na svoje posjede bili su plemići iz porodice Erdödy, koji su posjedovali područje Jastrebarskog, Pleševice, Samobora i Cesargrada. Obitelj im je osigurala 1531. mali samostan, uz njihovu zavjetnu kapelu Svetoga Leonarda u šumama Pleševice u Popovu dolu na Kotarima. Tu su franjevci nadživjeli sve strahote turskog pljačkanja tijekom 16. stoljeća i nisu pobjegli, vršeći časno svoje poslanje i pomaganje vjernicima ovoga kraja u župama Pleševice, Svete Ane i u Jastrebarskom.¹⁴

O točnom vremenu dolaska franjevacu u Jasku p. P. Cvekan je zapisao „... Za nas je to važno utvrditi, kad su franjevci u Jastrobarsko stvarno došli, a to je sa sigurnošću moguće utvrditi na temelju sačuvanih podataka i zapisa.

Najstariji sačuvani rukopis o franjevcima u Jaski koji nosi naslov: *Aliqualis notitia Originis Conventus Jaskensis*, to jest: »Neka zabilježba (znanje) o početku samostana u Jaski, spis koji je napisan 1608. godine, jer se u njemu piše o stvarima, koje su se u jaskanskome samostanu događale od svibnja 1601. do 12. kolovoza 1608. Spis započinje: — Prije svega (. . .) Toma Erdödy (...) je obnovio samostan ili crkvu Blažene Djevice Marije na jaskanskom polju i obnovljenu braći Reda manje braće dao Provinciji Bosni Hrvatskoj, koji je spomenutom provincijom upravljao časni otac brat Franjo Bogdanich... .. Drugi jaskanski rukopis nosi naslov — »*Brevis notitia Provinciae Bosnae Croatiae seu Numerus Custodiarum et Conventuum tam antiquorum, quam modernorum dictae provinciae, collecta ex certo M. S. Adm. Rdi. Pris Francisci Glavinich, Ministri dictae Provinciae*« to jest: »Kratko upoznavanje Provincije Bosne Hrvatske ili broj Kustodija i samostana, kako starih tako i suvremenih spomenute provincije, sabranih iz rukopisa o. Franje Glavinića, provincijala spomenute provincije...

... Treći rukopis jaskanskog samostana pod naslovom: *Copia fassionis datae Labacum ad Vnble Dfftorium anno 1776*« — to jest: Prepis spisa upravljena časnom Definitorijskom u Ljubljani godine 1776.« iz samostana u Jaski piše doslovno: — Godine 1602. (...) Toma Erdödy (...) ovu napuštenu crkvu i samostan malo je obnovio i iste godine Braći Malobračana Provincije Bosne Hrvatske (...) predao za stanovanje, a spomenutom provincijom je tada upravljao O. Franjo Bogdanich«...¹⁵

---

¹⁴ P. Cvekan, 1982., 31 P.

¹⁵ Cvekan, 1982., 33

Naslovnica teke iz 1781. s popisom franjevacu u samostanu Jaska

...Svi spomenuti izvori se slažu:

1. Jaskansku crkvu i samostan su najprije držali oci dominikanci i pod konac 16. stoljeća napustiše.
2. Napuštenu crkvu i samostan dao je obnoviti ban Toma Erdödy i predao je franjevcima Provincije Bosne Hrvatske.
3. Samostan i crkvu u Jaski primio je o. Franjo Bogdanić, tadašnji provincijal spomenute provincije.
4. Godina dolaska franjevacu u Jasku se različito navodi, ali se može sa sigurnošću utvrditi...

... Iz svih sačuvanih popisa provincijalata Provincije Bosne Hrvatske očito je, da je o. Franjo Bogdanić izabran 1598. na Trsatu i upravljao do 1601...

... Preostaje jedino tvrdnja o. Vigilija Greiderera, da su franjevci u Jasku došli 1600. za uprave o. Franje Bogdanića...

...zna se, da je 12. svibnja 1601. sastavljen najstariji sačuvani inventar jaskanskog samostana.¹⁶

Napustivši crkvu i samostan u Jastrebarskom 1572., dominikanci su sve vrijedne stvari odnijeli iz crkve i samostana, to jest crkveno posuđe, odijela i namještaj. To je razlog da jaskanska crkva nije u času dolaska franjevacu imala ni najpotrebnije stvari, ni potrebne za svećeničku službu.

Kako bi franjevci mogli vršiti svoju službu pomogli su im dobročinitelji te je 1608. sastavljen popis dobročinitelja, koji su samostanu pomogli novcem kao i popis

¹⁶ P. Cvekan, 1982., 34

jaskanskog samostana napisan do 1612. godine, u kojem su navedeni dobročiniteljima koji su pomagali franjevcima na početku njihovog boravka i djelovanja u Jaski:

- ban Tomo Erdödy poklonio je jedan kalež od čistoga srebra, pozlaćen i s najboljim ukrasima, zajedno s crkvenim odijelom bijele boje sa svim pripadnostima,
- 8. prosinca 1602. poklonila je kneginja Ana Marija Ungnad, Tomina žena, jedan svileni antependij bijele i crvene boje,
- 1604. kuhar Tome Erdödyja Martin Ulassich dvije prekrasne slike s relikvijama pod kristalnim staklom,
- 25. ožujka 1606. darovala je grofica Suzana Erdödy pet rubčića za oltar,
- 23. kolovoza 1606. darovao je Mato Dorotić rubčić ukrašen vezivom, a u arhivima zapisani su i drugi darovi potrebiti za službu franjevaca u crkvi.¹⁷

Svi ti popisi potvrđuju vrijeme dolaska franjevaca u Jasku koje navodi p. P. Cvekan.

Iz sadržaja popisa predmeta za uporabu uz jedno crkveno ruho crvene i crne boje, vidljivo je da od svega potrebitog ima samo po jedan do četiri komada ("čabric", "badni za mošt", "korita", "sito", "rešet", "kabra u čem se nosi voda", "viahnica" za žito, "vriće platnene", "mih", "sedlenica konska", "blazina", "vilahan"-plahte, "vankuš", "kotal", "ponyava aliti guni", "octenka s octom", "ručnika"...)"tanirov" 18, "peteh"- pijetao 70 i "kvočka s piličići" 7.

Iz ovoga inventara bi se dalo zaključiti, da je u jaskanskom samostanu samo jedan franjevac — svećenik, kojemu vjerojatno pomaže neki sluga, jer ima samo jednu blazinu, jedan jastuk, dva ručnika, jedan svijećnjak, jedno sedlo.

Preslika popisa¹⁸

¹⁷ E. Laszowsky, 1925., 134-135

¹⁸ slika popis iz arhiva provincije

Da bi franjevci opstali u složenim feudalnim odnosima kao i prava koje su trebali dobiti od biskupa i župnika, bila je vrlo važna povlastica pape Siksta IV. o primanju nepokretne imovine u vidu oranica, livada i vinograda i legata za služenje misa. Bez toga franjevci ne bi mogli preživjeti u teškim vremenima neprestanih borbi s Turcima. Nepokretna imovina bilo je pitanje postojanja, što je uvidio i njihov dobrotvor ban Toma Erdödy kad je naredio da se franjevcima da zemlja za njihovo uzdržavanje iz njegove jaskanske gospoštije. Ban Tomo Erdödy je zemlje dao prije 10. prosinca 1610. jer je to datum sudske parnice između samostana i nekih kmetova bana Tome Erdödyja pred jaskanskim sucem.¹⁹

I tako skroman život male rezidencije (nema uvjeta da bude samostan) bio je opterećen događajima u provinciji gdje su manjinski broj samostana u Kranjskoj preuzeli sve provincijske ovlasti. To je uvjetovalo nastojanjem/borbom naroda od 1650. do 1655. da franjevci ostanu u Jaski.

Isto je bilo i od 1693. - 1696. kada su se za ostanak zauzeli i plemići te zagrebački biskup. Kranjskoj provinciji Sv. Mihovila plemići su zaprijetili da ne će dopustiti sabiranje milostinje na ovom hrvatskom području, a biskup da će - *uskratiti svećeničko poslanje franjevcima, koji ne budu znali hrvatski propovijedati*.

Franjevci ostaju te nepunih 50 godina od borbe za ostanak sagrade novi samostan 1723. te postaju i formalno samostanom s gvardijanom kao poglavarom, gdje je redovito po 12 braće franjevaca, i mogu živjeti.²⁰

DJELOVANJE FRANJEVACA

DUŠOBRIŽNIČKI RAD

Toma Erdödy kao gospodar gospoštije i grada Jaske omogućio Franjevcima da se nastane uz crkvu na jaskanskom polju i preuzmu mali napušteni dominikanski samostan. Znao je da franjevci u zagrebačkoj biskupiji ne mogu kao u Bosni biti upravitelji župa, i stvarno i nisu bili tijekom svih 380 godina boravljenja na ovome području.

Oni su pomagali župniku u Jaski i još više župnicima iz jastrebarskog kraja i u Pokuplju.

Dušobrižnički rad izvan samostana ovisio o naklonosti mjesnih župnika, koji su franjevce — svećenike mogli pozivati za pomoć u propovijedanju i ispovijedanju. Bez zaštite rimskih papa, koji su ih podržavali, pomagali i branili, franjevci se sigurno ne bi održali.

Tako su služili u Volavju 12 misa godišnje i rado pomagali župnicima iz Plešivice, Svete Jane, Petrovine, Trga kod Ozlja i Pokupskog...²¹

---

¹⁹ P. Cvekan, 1982., 40 P.

²⁰ Cvekan, 1982., 43

²¹ P. Cvekan, 1982., 84-87

KUĆA NOVICIJATA

Kad su odredbom cara Josipa II. hrvatski samostani Provincije Hrvatsko-kranjske postali samostalna provincija pod naslovom Hrvatsko-primorska od 1783. do 1810., jaskanski samostan je postao kuća novicijata za klerike, buduće svećenike, u novicijatu su bila po tri brata klerika - novaka.

KULTURNA OSTAVŠTINA

Odlaskom franjevacu i dolaskom cistercita 1982. neke su umjetnine i mnoge knjige odnesene iz Jastrebarskog u franjevački samostan u Samoboru. Franjevci su se ponovno vratili u rujnu 2008. te obnavljaju samostan kako bi se vratile sve umjetnine i knjige koje mu pripadaju. Brzina uređenja ovisi o sredstvima koja se mogu osigurati za kompleks crkve Sv. Marije i franjevačkog samostana u Jastrebarskom koji su pod zaštitu Zavoda spomenika kulture. Rješenje je izdano pod brojem: 02-474/165-1965. u Zagrebu 20. XII. 1965.²²

Glavni ulaz u crkvu i samostan

---

²² P. Cvekan, 1982., 91

Zidsamostana

KNJIŽNICA I ARHIV

Samostanska knjižnica je bila razmjerno mala i u prošlosti bila je smještena u prvoj sobi istočnog samostanskog trakta u katu, a u vrijeme pisanja p. P. Cvekana knjige o Jaski, nalazila se u hodniku zapadnog trakta ispred ulaza na kor. Knjižnica je čuvala vrijedne knjige filozofskog, teološkog, moralnog i propovjedničkog sadržaja, među njima i inkunabule. To vrijedno kulturno blago čeka povrat u novouređene prostorije.²³

Arhiv samostana uredio je p. Vatroslav Frkin, u tri kutije - stručno i čuva se u provincijskom arhivu u Zagrebu. Lijep je tu broj izvornih povelja i ostalog arhivskog materijala, od kojih sam neke slikao te ih objavljujem.

---

²³ P. Cvekan, 1982., 93

Pismo Tome Erdödy-a-1606.

Zapis iz 1516. god pisan na glagoljici, u arhivi provincije

SAMOSTANSKA LJEKARNA - LJEKARNICI I RANARNICI

Jaskanski gvardijan o. Kerubin Koenig zapisao je 10. 6. 1784., da u samostanu postoji mala ljekarna (apotheca nostra exigua), za koju samostan izdaje godišnje 25 fl. za materijale potrebne kod pripremanja lijekova. Ljekarna priprema lijekove prvenstveno za redovnike samostana (ad usum Religiosorum), a uz to, koliko je dopušteno, besplatno se lijekovi daju svjetovnjacima, siromašnima i bogatima i plemićima (ad quantum fas est etiam Saecularibus tam pauperibus, tum divitibus, et Nobilibus gratis absque ulla solutionis exactione dantur). Spremnost samostana davati lijekove besplatno potiče da mnogi takvi, sa svoje strane, daju samostanu milostinju za ljekarnu.²⁴

Najstarije tabule jaskanskog samostana nisu sačuvane. Na osnovi izvještaja o utrošenim sredstvima za potrebe ljekarne (10. 6. 1748.), dokazuje se da ljekarna postoji i prije toga datuma, s obzirom na to da su franjevci imali trošak za njezin rad. Jaskanska rezidencija dobila je status samostana 1723., i tu je živjelo po pravilima najmanje 12 franjevacu, a u samostanu su se od 1793. pripremali kandidati za redovnike (novicijati). Pravila njihova reda nalagala su da moraju imati najmanje kućnu ljekarnu i brata koji će se brinuti za bolesne.

Iz rasporeda osoblja (tabula) 1752. godine vidljivo je da su u jaskanskom samostanu tada djelatna dva ranarnika:

fra Emilijian Schröck (umro u Jaski 1775., a u redu proveo 41 god.)

fra Protazije Hueber (umro u Brdovcu 1783., a u redu proveo 42 god.)

i ljekarnik fra Gaudencije Tschedul -Čebul (umro 1781. u Samoboru, u redu proveo 36 god.), što znači da je već i prije te godine u samostanu postojala ljekarna.

U jaskanskom samostanu umiru ranarnici:

fra Vital Dännemann, umro 2. II. 1777., 43 u redovništvu,

fra Pantaleon Schranzhoffer, umro 22. III. 1775., u redu proveo 28 godina,

fra Deogracije Sallacher (Zalokar), umro 23. III. 1798., u redu proveo 47 godina.²⁵

LITERATURA

Barle J., 1907., Ranarnici i ljekarnici iz franjevačkog reda, separat iz "Liječničkog vjesnika", Zagreb

Cvekan P., 1982., Franjevci u Jaski, Slav. Brod

Laszowsky E., Franjevački samostan u Jastrebarskom, »Arhivski vjesnik« II. 1/1925, str. 115-156.

---

²⁴ P. Cvekan, 1982., 90-91

²⁵ J. Barle, 1907., 8

IZVORI

- Arhivska građa iz ostavštine p. Paškala Cvekana
Monografije samostana, autor p. Paškal Cvekan:
Franjevci u Karlovcu, Karlovac 1979.
Franjevci u Remetincu, Virovitica 1995.
Franjevci svetog Lenarta na Kotarima, Virovitica 1995.
Šematizam hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1969. i 1992.
Laszowsky E., Iz arhiva trgovišta Jastrebarskoga, »Arhivski vjesnik«
2/1926, 157-170.
Cvitanović Đ., Franjevački samostan u Jastrebarskom, Peristil, 12-
13, Zagreb 1969-1970, str. 117-132.
Cvitanović Đ., Tragovi prisutnosti Dominikanaca u Jastrebarskom, Čovjek i prostor,
god XX, broj 243, Zagreb, lipanj 1973. str. 14-15, Leksikon hrvatskih pisaca,
Školska knjiga, Zagreb, 2000.
Sekulića A., Hrvatski pavlini na stolici zagrebačkih biskupa, Lepoglavski zbornik
1993. godine, Zagreb, str. 7-49.;